

26-OJI TARPTAUTINĖ JONO JABLONSKIO KONFERENCIJA

2019 m. spalio 3–4 d. Lietuvių kalbos institute vyko Lietuvių kalbos instituto (LKI) Bendrinės kalbos tyrimų centro ir Vilniaus universiteto (VU) Filologijos fakulteto Taikomosios kalbotyros instituto Lietuvių kalbos katedros organizuojama tarptautinė Jono Jablonskio konferencija „Kalbinė įvairovė šiuolaikiniame pasaulyje: kalbos galia ir prestižas“ (*Linguistic Diversity in the Modern World: Language Power and*

Prestige). Jablonskio vardu pavadinta konferencija yra tęstinė ir šį rudenį vyko jau 26-ąją kartą.

Konferencijos tikslas buvo suburti kalbine įvairove besidominčią tarptautinę patyrusių ir jaunųjų lingvistų bendruomenę akademiniam dialogui. Plenariniuose renginio posėdžiuose buvo siekta aptarti įvairių Europos kalbų politikos tendencijas, kalbos galią, prestižą ir norminimą. Kituose posėdžiuose

norėta atkreipti dėmesį į įvairių kalbos sluoksnių variantiškumą skirtingose kalbos atmainose: bendrinėje kalboje, šnekamojoje kalboje, tarmėse.

Konferencijos moksliniam komitetui, sudarytam iš 18 Lietuvos ir užsienio institucijoms atstovaujančių narių, vadovavo dr. Albina Auksoriūtė (LKI). 11 narių organizaciniam komitetui pirminkavo dr. Jurgita Jaroslavienė (LKI). Konferenciją finansavo Lietuvos mokslo taryba, konferencijos partneris – „Go Vilnius“. Renginyje dalyvavo per 60 mokslininkų iš 15 šalių, iš viso buvo pristatyti 45 žodiniai ir stendiniai pranešimai.

26-ąją Jablonskio garbei surengtą susitikimą sveikinimo žodžiu pradėjo LKI direktorė A. Auksoriūtė. Ji džiaugėsi užsienio svečių gausa, dėkojo renginio organizatoriams ir linkėjo veiksmingo darbo per konferenciją. Konferencijos dalyvius taip pat pasveikino VU Filologijos fakulteto dekanė prof. dr. Inesa Šeškauskienė, vertinusi šį renginį kaip dovaną Vilniaus universiteto 440 metų jubiliejaus proga. Anot dekanės, svečių gausa ir mokslinių tyrimų temų įvairovė džiugiai nustebintų net ir patį Joną Jablonskį.

Abi konferencijos dienos buvo pradėtos plenariniais posėdžiais. Spalio 3 d. savo pranešimus pristatė ir patirtimi dalijosi dr. Sabine Kirchmeier (iki 2019 m. Danų kalbos valdybos direktorė, nuo 2009 m. Europos nacionalinių kalbos institucijų federacijos (EFNIL) viceprezidentė), prof. dr. Fransas

Hinskensas (Meertenso institutas ir Radboudo universitetas) ir prof. dr. Ari Pállas Kristinssonas (Islandijos studijų Árni Magnússonos institutas). S. Kirchmeier atkreipė dėmesį į tai, kad daugelyje Europos šalių kalba reglamentuojama konstituciniu lygmeniu, kalbos įstatymu ir (arba) kitais įstatymais. Tai priklauso nuo istoriškai susiklosčiusių aplinkybių ir tradicijos. F. Hinskensas apžvelgė bendrinės olandų kalbos praeitį ir dabartį, akcentuodamas sparčiai besikeičiančias kalbos normas ir kalbos reguliavimą įstatymais. A. Pállas Kristinssonas pristatė dabartinės islandų kalbos situaciją ir kalbos politiką, aptarė kalbos prestižo klausimą.

Toliau mokslinės diskusijos vyko keturiuose posėdžiuose. Pirmajam posėdžiui vadovavo Gintarė Judžentytė-Šinkūnienė (VU). Jį pradėjo Pietras Umbertas Dinis (Pizos universitetas) savo pranešimu, skirtu katalonų kalbai. Analizuojamoji kalba buvo aptarta kaip „vidutinio dydžio“ kalba kalbos politikos, ideologijos ir praktikos kontekste. Audrius Valotka (VU) kėlė diskusinį klausimą apie preskriptyvizmą ir mokliškumą lingvistikoje. Natalia Dankova (Kvebeko universitetas) psicholingvistikos požiūriu nagrinėjo būdvardžius ir jų variavimą prancūzų kalboje. Jurgis Pakerys ir Ignas Rudaitis (VU) pristatė formalųjį lietuvių kalbos daiktavardžių linksniuochių pagrindą. Danila Zuljan Kumar (Frano Ramovšo slovėnų kalbos institutas, Slovėnijos mokslo ir meno akademijos Tyrimų centras)

posėdį užbaigė svarstydamą, kaip atgavinti nykstančią kalbą ir kaip pritaikyti kultūrą bei meną siekiant vėl pažadinti kalbos galią.

Danguolės Mikulėnienės (LKI) vadovaujame antrajame posėdyje daugiausiai buvo diskutuojama kalbinio tapatumo ir variantiškumo tarmėse klausimais. Daiva Aliūkaitė (VU Kauno fakultetas) kalbėjo apie vietinių variantų gyvybingumą regionuose, pristatė žemaičių ir pietų aukštaičių nuostatas bei jų paradoksus. Ineta Dabašinskienė (Vytauto Didžiojo universitetas) nagrinėjo Visagino bendruomenės kalbinio tapatumo ir požiūrio klausimą. Christa Schneider (Berno universitetas) ir Vytautas Kardelis (VU) pristatė kalbinio variantiškumo žymėjimą žemėlapuose anksčiau ir dabar. Nijolė Tuomienė (LKI) užbaigė posėdį, aptardama kalbų vartojimą paribio arealuose ir ypatingą dėmesį sutelkdama į konkurencijos bei sąveikos aspektus.

Trečiajam posėdžiui vadovavo Larysa Taranenko (Nacionalinis Ukrainos technikos universitetas). Jį pradėjo Pijus Kasparaitis ir Margarita Beniušė (VU) savo pranešimu apie lietuviško balso statistinę parametrinę sintezę. Toliau kalbėjo pati L. Taranenko. Ji pristatė smulkiosios anglų kalbos tautosakos tipinių fonokonceptų aprašą. Zinaida Pakholok (Atvirasis tarptautinis žmogaus raidos universitetas, Lucio žmogaus raidos institutas) analizavo pasikartojimo kategoriją kalbiniame disкурse.

Santa Jērānē (Latvijos universiteto Latvių kalbos institutas) pradėjo ketvirtąjį posėdį, kuriam vadovavo Agnė Aleksaitė (LKI). Pranešėja iš Latvijos kalbėjo apie žodynines apibrėžtis, išskirdama teorines ir praktines problemas. Yuliya Vyshenskaya (Herzeno valstybinis universitetas) analizavo specifinius kalbinius ir nekalbinius aspektus, turinčius įtakos stiliaus generavimo procesui. Posėdį užbaigė Anželika Smetonienė (LKI), aptardama slavizmų ir hibridų įvairovę Motiejaus Valančiaus „Patarlėse žemaičių“.

Pasibaigus visiems spalio 3-iosios posėdžiams, konferencijos dalyviai buvo pakviesti į ekskursiją po LKI Kalbos muziejų.

Spalio 4 d. plenariniame konferencijos posėdyje kalbėjo prof. dr. Birutė Klaas-Lang (Tartu universitetas), dr. (HP) Rita Miliūnaitė (LKI) ir prof. dr. Irena Smetonienė (VU). R. Miliūnaitė aptarė bendrinę lietuvių kalbą Europos bendrinių kalbų postandartizacijos kontekste. B. Klaas-Lang pristatė estų kalbos politikos ir tvarumo klausimus aukštojo mokslo srityje. I. Smetonienė analizavo, ką reiškia lietuviui konceptas „kalba“.

Toliau, kaip ir pirmąją konferencijos dieną, mokslinės diskusijos vyko atskiruose posėdžiuose. Elenos Riekhakaynen (Sankt Peterburgo valstybinis universitetas) vadovaujame penktajame posėdyje nemažai pranešimų buvo skirti eksperimentinei fonetikai. Alla Kalayta (Nacionalinis Ukrainos technikos uni-

versitetas) pristatė metodą, skirtą kalbos emociinei ir pragmatinei analizei. Mykolas Kutsenko (Heroivo Kruto telekomunikacijų ir informacinių technologijų karinis institutas) analizavo fonetinių priemonių vaidmenį nustatant nuoširdumą angliškuose užuojautos pasakymuose. Victoria Artjomenko (privati odontologo praktika „DentalArt“) ir Solveiga Čeiranė (Rygos Stradinio universitetas) kalbėjo apie akustinių parametrų paieškas, padėsiančias įvertinti eksperimentinių protezų poveikį latvių kalbos priebalsių kokybei, ir pateikė preliminarinius rezultatus. E. Riekhakaynen, Iuliia Telova (Sankt Peterburgo valstybinis universitetas) analizavo redukuotas žodžių formas kaip kalbos mokėjimo rodiklį. V. Artjomenko (privati odontologo praktika „DentalArt“) kalbėjo apie priebalsio [s] tarimo pakitimą atlikus estetinę burnos reabilitaciją.

Šeštąjį posėdį, kuriam vadovavo Jolita Urbanavičienė (LKI), pradėjo Miroslava Gavurová (Prešovo universitetas), pabrėždama poreikį pristatyti periferines liaudies pasakas kaip kalbinį ir motyvacinį išskirtinumą. Claudias Barna (Milano universitetas) analizavo lietuvių kalbos priešdėlį *su-* lygindamas jį su klasikinės graikų kalbos priešdėliu *συν-*. Diana Dambrauskienė (LKI) aptarė Raseinių geolekto formavimosi ypatumus, daugiausiai dėmesio skirdama ekstralingvistinių veiksnių įtakai pateikėjų kalbinėms nuostatoms. G. Judžentytė-Šinkūnienė (VU) aiškino,

kodėl ‘toli’ kartais tampa ‘arti’ pasirinktose rytų aukštaičių šnektose. Kazimieras Garšva (LKI) pasakojo apie panevėžiškių tikrinius vardus: jų tartį, rašybą ir normą.

Aurelijos Tamulionienės (LKI) moderuojamas septintasis konferencijos posėdis buvo skirtas stendiniams pranešimams. Jame buvo pristatyti šių mokslininkų stendiniai pranešimai: Irynos Borbenchuk, Zoios Kornievos (Nacionalinis Ukrainos technikos universitetas), Innos Humeniuk (Sumų valstybinis A. S. Makarenkos pedagoginis universitetas), Irinos Korobeynikovos, Elenos Riekhakaynen, Anatoly’aus Ventsovo (Sankt Peterburgo valstybinis universitetas), Liudmylos Naumenko, Liliios Bilas, Viros Ponomarovos (Kijevo nacionalinis Taraso Ševčenkos universitetas), Oleksandro Palchevskos, Petro Hubychaso (Lvovo valstybinis apsaugos universitetas), Valerijos Prokaevos (Sankt Peterburgo valstybinis universitetas), Annos Solomennik, Boriso Lobanovo, Vladimiro Zhitko (Nacionalinis Baltarusijos mokslų akademijos Jungtinis informatikos problemų institutas), Janos Tapertės (Latvijos universitetas).

Baigiamajam posėdžiui, kuriame ypatingas dėmesys buvo skirtas mokyklinės lituanistikos klausimams, vadovavo R. Miliūnaitė (LKI). Lina Murinienė (VU) kalbėjo apie juridinių asmenų pavadinimus ir jų kalbinį normiškumą. A. Aleksaitė (LKI) analizavo emoci-

nė-ekspresinę leksiką „Lietuvių kalbos naujažodžių duomenyne“, pristatė jos radimosi priešastis ir darybos būdus. Zita Nauckūnaitė (LKI) aptarė lietuvių kalbos ir literatūros brandos egzaminų kaitos būtinumą. Nida Poderiėnė, Sonata Vaičiakauskienė (LKI) diskutavo apie lietuvių kalbos prestižą, pristatydamos mokinių nuostatas dėl lietuvių kalbos švietimo politikos kontekste. Konferenciją užbaigė A. Tamulionienė (LKI) pranešimas apie kitų kalbų poveikį mokinių lietuvių kalbai.

26-osios tarptautinės Jono Jablonskio konferencijos „Kalbinė įvairovė šiuolaikiniame pasaulyje: kalbos galia ir prestižas“ (*Linguistic Diversity in the Modern World: Language Power and Prestige*) tezės parengtos elektroniniu formatu.¹

Gintarė JUDŽENTYTĖ-ŠINKŪNIENĖ

[gintare.judzentyte@gmail.com]

Jurgita JAROSLAVIENĖ

[jurgita.jaroslaviene@gmail.com]

¹ Tezes galima parsisiųsti iš čia: <http://lki.lt/26-oji-tarptautine-moksline-jono-jablonskio-konferencija/>, <http://www.jablonskio-konferencija.flf.vu.lt/wp-content/uploads/2019/09/E-book-of-Abstracts-2019.pdf>.